

§ 3

Valtuustokysely koskien tietoa siitä toteutuuko lapsen etu varhaiskasvatuksen kesäpäivystyksessä unohtamatta henkilökunnan työhyvinvointia - Anne Liimola

TRE:3737/12.00.01/2024

Valmistelija / lisätiedot:
Rasimus Elli

Valmistelijan yhteystiedot

Varhaiskasvatusjohtaja Elli Rasimus, puh. 050 523 7386, etunimi.
sukunimi@tampere.fi

Päätös

Merkittiin.

Perustelut

Anne Liimolan valtuustokysely

Varhaiskasvatulaissa todetaan, että varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksella on kymmenen tavoitetta, joista viides on se, että varhaiskasvatuksen tulee turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä. Kohdassa kymmenen todetaan, että varhaiskasvatuksen tavoitteena on toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempia tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Lain pykälässä neljä todetaan, että varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä tai tuotettaessa ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.

Lain pykälässä viisi todetaan myös, että kunnan on pyrittävä järjestämään varhaiskasvatusta lähellä palvelun käyttäjää ottaen huomioon asutuksen sijainti sekä liikenneyhteydet.

Varhaiskasvatuksessa korostuu osallisuus sekä lasten että vanhempien ja henkilökunnan. Varhaiskasvatuksessa tulee toteutua lapsen tuen tarve, lainmukainen henkilökunta ja ryhmät tulee muodostaa siten, että tavoitteet saavutetaan.

Henkilökunnan mitoituksesta säädetään valtioneuvoston asetuksessa. Henkilökunnan mitoitus tulee varmistaa lasten määrän, iän ja tuen tarpeen perusteella.

Kaikki edellä mainittu pitää toteutua myös kesäajan päivystyksessä ja lain ja asetuksen velvoite on oltava suunnittelun ja toteutuksen perusteena. Lapsen etuun on muutostilanteissa kiinnitettävä erityistä huomiota. Päivystyksen aikana suurimmalla osaa lapsista vaihtuu päiväkotia ja henkilökunta ei ole useinkaan ennestään tuttua. Vertaisryhmä muuttuu myös eli päivystyksessä voi olla tilanne ettei ole tuttuja kavereita. Päivystykseen tulisikin varata henkilökuntaa enemmän, varsinkin alkuvuoroille jolloin kaikki opettelevat toimimaan vieraassa

päiväkodissa. Suunnittelussa ei voi lähteä siitä, että osa ilmoitetuista lapsista ei tulisi kesäpäivystykseen ja tämän perusteella varattaisiin vähemmän henkilökuntaa suhteessa lapsiin. Tällainen ajatusmalli ei ole lain eikä asetuksen hengen mukainen.

Päivystystalojen sijainnissa pitää ottaa huomioon myös se, että joukkoliikenneyhteydet ovat kunnossa ja päivystykseen voi kulkea myös pyörällä. Tämä koskee sekä perheitä että henkilökuntaa.

Entä henkilökunta ja heidän jaksamisensa? Varhaiskasvatus potee kloonista henkilökuntapulaa ja lomakin pitää toteuttaa joten päivystystyö vaatii päiväkotien johtajilta useimmiten pitkiä työpäiviä kun samaan aikaan suunnitellaan syyskauden toimintaa. Päivystystalon johtaminen ja työskentely päivystystalossa vaatii kaikilta vahvaa osaamista. Päivystysviikot voivat olla henkisesti ja fyysisesti hyvinkin raskaita varsinkin jos henkilökuntaa ei ole riittävästi (erilaiset poissaolot tai liian minimiin viety resurssi). Vastuu lapsista on suuri, koska päivystysaikana toteutetaan myös kaupungin Varhaiskasvatussuunnitelmaa ja huomioidaan lasten erityisyydet. Vastuu varhaiskasvatuksessa on suuri ja huoli laadukkaana varhaiskasvatuksen toteutumisesta korostuu päivystysaikana.

Valtuustokyselyni tavoite on saada tietoa siitä toteutuuko lapsen etu varhaiskasvatuksen kesäpäivystyksessä unohtamatta henkilökunnan työhyvinvointia.

Kysynkin seuraavaa:

1. Tampereen kaupunki on kaupunginvaltuuston päätöksellä sitoutunut lapsivaikutusten arviointiin. Onko varhaiskasvatuksen päivystyskäytäntöihin liittyen laadittu lapsivaikutusten arviointi ja jos on niin miten arvioinnin tulokset ovat vaikuttaneet päivystysajan käytäntöihin! Toteutuuko lapsen etu kuten varhaiskasvatuslaki edellyttää?
2. Henkilökunnan työhyvinvointi. Toteutuuko tämän kesän päivystyksessä asetuksen mukaisesti suhdeluvut ja oliko lainmukaista henkilökuntaa saatavilla? Millaisia toimenpiteitä on tehty, jotta henkilökunta kokee myös päivystysajan laadukkaana?
3. Miten on huomioitu mahdollisuus käyttää joukkoliikennettä tai polkupyörää päivystystalon sijaintia valittaessa?

Apulaispormestari Matti Helimon vastaus Anne Liimolan valtuustokyselyyn:

Varhaiskasvatuksen kesäpäivystyksen taustatietoja:

Varhaiskasvatuksen 4 -5 viikon kesäpäivystys toteutettu kesä-heinäkuussa Tampereella yli 20 vuoden ajan keskitettynä palveluna. Kesällä 2024 päivystysaika oli 1.7.-2.8.2024. Avoinna olevia päiväkotia oli yhdeksän mukaan lukien ympärivuoden avoinna oleva vuoropäiväkoti Pellervo.

1. Tampereen kaupunki on kaupunginvaltuuston päätöksellä sitoutunut lapsivaikutusten arviointiin. Onko varhaiskasvatuksen päivystyskäytäntöihin liittyen laadittu lapsivaikutusten arviointi ja jos on niin miten arvioinnin tulokset ovat vaikuttaneet päivystysajan käytäntöihin! Toteutuuko lapsen etu kuten varhaiskasvatuslaki edellyttää?

Sivistyspalvelujen palvelu- ja vuosisuunnitelmista nostetaan keskeisiä asioita lapsivaikutusten arvioinnin kohteiksi, yksi esimerkiksi arvioinnin kohteista on Tampereen kaupungin Lapsiystävällinen kunta (LYK)-kauden 2021-2024 toimenpiteet. Lisäksi lapsivaikutusten arviointeja on toteutettu muun muassa mahdollisen kaksivuotisen esiopetuksen tilajärjestelyjen arvioinnissa ja puistoruokailussa. Uudet tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit seuraavalle Lapsiystävällinen kunta -kaudelle, määritellään syksyllä 2024. Tässä yhteydessä arvioidaan varhaiskasvatuksen kesäpäivystyksen lapsivaikutusten arviointia mahdollisesti yhdeksi arvioinnin kohteeksi. Aiemmin nimenomaista dokumentoitua lapsivaikutusten arviointia (lava) kesäpäivystyksestä ei ole tehty.

Tampereen kaupungin palveluissa valmisteluun kuuluu asian ratkaisuun vaikuttavien seikkojen selvittäminen riittävästi ja asianmukaisesti. Varhaiskasvatuksen kesäpäivystystä suunniteltaessa ja järjestettäessä on huomiota kiinnitetty useisiin eri näkökulmiin, kuten lasten etuun, henkilöstö-näkökulmaan, talouteen, ympäristönäkökulmaan ja liikkumiseen.

Kesäpäivystyksen kehittämisessä ja arvioinneissa on perinteisesti käytetty huoltajille ja henkilöstölle kohdistettujen kyselyjen tuloksia. Palautteissa huoltajat toivovat ovat mm. seuraavia asioita: - henkilöstössä tulee olla lapselle tuttuja aikuisia, - lapsen oman päiväkodin lapsista muodostettaisiin ryhmiä, jotta lapsella olisi myös tuttuja kavereita omasta päiväkodista, - oman päiväkodin palvelua myös kesäaikana, - päivystyspäiväkotien määrän lisäystä ja vakiinnuttamista.

Kesäajan palvelujen ja toiminnan supistaminen on välttämätöntä eli keskittämistä luopuminen ei ole mahdollista, jotta voimme toteuttaa työntekijöiden kesälomajärjestelyt ja toimia kustannustehokkaasti. Kesäaikana lasten määrä vähenee huomattavasti, koska esioppilaista osa ei käytä kesäajan palveluja ja yli tuhat perhettä valitsee kesäajalle maksuttomuusjaksoja. Mikäli kesäkuukausina lisättäisiin avoinna olevien päiväkotien määrää, olisivat kustannusvaikutukset merkittävät. Määrällisesti avoinna olevien päiväkotien lisäämisestä aiheutuisi mittava sijaisten palkkaustarve ja täten myös merkittäviä henkilöstökuluja. Eli vakituisten työntekijöiden vuosilomien ajalle olisi palkkava sijaistyövoimaa. Lisäksi toiminnan keskittämällä on hillitty ateria- ja puhdistuspalveluun liittyviä kustannuksia sekä mahdollistetaan mahdollisimman monelle työntekijälle kesälomat heidän toivomanaan aikana. Tämä lisää työntekijöiden työhyvinvointia.

Tässä esimerkinomaisesti kustannusvertailuarviota siitä, jos kesällä 2024 olisi ollut puolet enemmän päiväkoteja avoinna eli yhdeksän kohteen sijaan päivystäviä päiväkoteja olisi ollut 16.

Esimerkkivertailu:

Kesällä 2024 oli avoinna 8 päiväkotia + vuoropäiväkoti, joka on aina avoinna kesäisinkin.

Jos tavallisia päiväkoteja olisi lisätty 8 toimipistettä ja lapsiryhmiä niissä 5 /päiväkoti.

- henkilöstöä olisi tarvittu lisää 3 työntekijää /ryhmä $3 \times 5 = 15$ työntekijää /päiväkoti
- yhteensä 8 päiväkotiin 15 työntekijää = 120 työntekijää

Tämä olisi laskennallisesti vaatinut kesän aikana 120 sijaisen palkkauksen kuukaudeksi joko päivystäviin yksiköihin tai vakinaisen henkilöstön sijaiseksi heidän kesälomansa sijoittuessa johonkin muuhun ajanjaksoon:

- 80 varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa, sijaiskulu kuukaudelta 230 000 €
- 40 varhaiskasvatuksen opettajaa, sijaiskulu kuukaudelta 135 000 €
- yhteensä 120 sijaisen palkkauksesta olisi muodostunut 365 000 € kulut.

Tämän lisäksi kustannuksia olisi muodostunut ateria- ja puhdistuspalveluista, joiden varovainen kustannusarvio olisi ollut vähintään 80 000€.

Mitä hajautetumpaa toiminta on, sitä vaikeampi on henkilöstön liikuttavuuden kautta saada toiminnasta kustannustehokasta. Jos kesän 2024 henkilöstöresurssi olisi hajautetusti sijoitettu 16 päiväkotiin kahdeksan sijaan, ei toiminta mahdollistu samalla määrällä koska ryhmien lakisääteisen mitoituksen henkilöstömäärä ei olisi riittävä ja tämä edellyttäisi sijaisten palkkausta. Esimerkki on laskettu siten, että olisi toteutettu kesän 2024 vuosilomat vuosilomasuunnitelman mukaisesti. Jokaisella työntekijällä on oikeus pitää vuosilomaa kesäaikana vähintään 65%. Tämä tarkoittaa noin 2000 työntekijän lomajärjestelyitä kesäkuukausille.

Varhaiskasvatuksen kesäpäivystyksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan Varhaiskasvatuslain 4 §, joka edellyttää että varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava sekä yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti. Lapsen edun ensisijaisuuden toteutuminen varhaiskasvatuksessa edellyttää huolehtimista muun ohella lapsen hyvinvoinnista, turvallisuudesta, osallisuudesta, tasapainoisesta päivärytmistä sekä riittävästä levosta ja leikistä.

Kesäpäivystyksen ennakoivalla ja huolellisella suunnittelulla pyrimme huomioimaan myös huoltajien toiveita mahdollisuuksien mukaan ja kartoitamme toimintaan liittyviä riskejä ja haasteita.

Henkilöstöresurssi muodostetaan siten, että jokaisesta kesäpäivystyksen aikana suljetusta yksiköstä tulee työntekijöitä päivystävään yksikköön. Tällä tavoitellaan sitä, että lapselle ainakin osa henkilöstöstä olisi tuttuja aikuisia. Jokaisessa kesäpäivystyskohteessa työskenteli myös 1-2 erityisopettajaa vahvistamassa tuen osaamista ja ohjaamassa tarvittaessa

tuen järjestelyitä. Lapsiryhmiä muodostetaan pääsääntöisesti siten, että saman päiväkodin lapset ovat samoissa ryhmissä. Tuen lasten osalta kiinnitetään päivystysjärjestelyissä huomiota heidän erityistarpeisiinsa ja tarvittaviin järjestelyihin sekä tarvittavaan tiedonsiirtoon.

Henkilöstöpalautteen perusteella tiedonsiirrosta tuen lasten osalta oli huolehdittu hyvin ja ennakoivasti. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat olivat koonneet tuen lapsista välttämättömän tiedon, mikä lapsen turvallisuuden näkökulmasta tuli siirtää päivystykseen. Tiedot päivystykseen tulevasta lapsista on siirretty päivystyspäiväkoteihin, jotta henkilöstö on osannut varautua, esimerkiksi allergioihin.

2. Henkilökunnan työhyvinvointi. Toteutuiko tämän kesän päivystyksessä asetuksen mukaisesti suhdeluvut ja oliko lainmukaista henkilökuntaa saatavilla? Millaisia toimenpiteitä on tehty, jotta henkilökunta kokee myös päivystysajan laadukkaana?

Henkilöstön työhyvinvointiin ja työolosuhteisiin panostetaan kesäpäivystysuunnittelussa monin tavoin. Perehdytystä varten tehdään perehdytysmateriaalia ja kaikki päivystyksessä työskentelevät saavat etukäteen sähköisen perehdytysmateriaalin mobiilisti. Henkilöstölle järjestetään perehdytystilaisuuksia ja tutustumiskäyntejä päivystyskohteisiin. Henkilöstön kanssa käsitellään päivystystoimintaan liittyvistä haasteista ja turvallisuusriskeistä. Pedagogiikan osalta tehdään jo etukäteissuunnittelua päivystysajalle ja tähän on kohdistettu myös hallinnon kehittämistiimin tukea henkilöstölle. Haasteina tunnistetaan henkilöstön vaihtuvuus ja siitä aiheutuvat muutokset, toiminnan ja työn jatkuva uudelleenorganisointi, tiimityön vaativuus vaihtuvien työtovereiden kanssa, työskentely muuttuvissa työnteonpaikoissa, toiminnan käytäntöjen sujuvuus ja työyhteisön toimivuus kokonaisuutena. Näitä asioita pyritään etukäteissuunnittelulla ennakoimaan ja keskustelemaan näistä henkilöstön kanssa. Jatkossa kartoitamme henkilöstöltä vahvemmin sitä, mitä tukea he ennalta tarvitsisivat, jotta työntekijän resilienssi tunnistettujen muutostekijöiden osalta vahvistuisi.

Resurssin riittävyys ja organisointi ovat merkittäviä tekijöitä varhaiskasvatuksen laadun, työhyvinvoinnin ja jaksamisen näkökulmista. Resurssointi on kaikissa päivystyskohteissa ollut riittävää, koska suhdeluvut ja käyttöasteet ovat olleet maltilliset. Tilastoidun eli lakisääteisen resurssin lisäksi päivystyksessä työskenteli runsaasti muuta henkilöstöä, kuten erityisopettajia, S2 -opettajia, avustajia, kieliavustajia ja liikunnanohjaajia.

Liitteenä olevat taulukot osoittavat päivystyksessä toteutuneet käyttöasteet ja suhdeluvut päiväkotikohtaisesti sekä koko päivystysajalta että viikoittain.

Koko kaupunkitasoisesti tarkasteltaessa käyttöaste oli päivystyksen osalta 77,4% ja suhdeluku 5,4%. Vaihteluväli viikoittaisissa käyttöasteissa on ollut 49% - 98%. Tämä osoittaa sen, että henkilöstön kohdentamista on parannettava muuttuvissa tilanteissa. Henkilöstön sairauspoissaoloja oli jonkin verran enemmän kuin kesällä 2023. Lasten päivittäin toteutuva määrää lapsiryhmissä vaihtelee hoidon ennakkovaroiksi nähden, koska

lapset ovat yllättävästi poissa joko sairaussyistä tai ilmoittamattomilla lomilla. Henkilöstöressurssin tulisi paremmin kohdistua lapsimäärien mukaisesti ja pystyä joustavasti siirtämään henkilöstöä ryhmistä toiseen ja tarvittaessa myös päiväkodista toiseen. Nämä tekijät edellyttävät päivystyskohteiden johtajilta erittäin tiivistä yhteistyötä johtajien kesken, mutta myös erityisen taitavaa ja hyvää yhteistyötä henkilöstön kanssa.

Alla toimenpiteitä, joilla varmistetaan turvallisuutta ja henkilöstön kuulemista:

Viikoittain kesäpäivystysaikana järjestettiin jokaisessa yksikössä turvallisuuskävely, jossa käytiin riskejä läpi yksikkötasoisesti. Näin varmistettiin uusienkin kesäpäivystykseen tulleiden työntekijöiden tietoisuus yksikön turvallisuusasioista.

Viikoittain yksiköissä oli palaveri, jossa käytiin yhteisiä asioita ja ilmiöitä läpi. Näin myös mahdollistettiin henkilöstön kuulluksi tuleamista. Yksiköissä oli myös opettajien pedagogisia palavereita, jotta varhaiskasvatuksen pedagogiikan laatua varmistettaisiin myös päivystysaikana.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajilla oli viikkopalaverit aluejohtajan johdolla viikoittain päivystysaikana. Varhaiskasvatuksen erityisopettajilta tuli kiitosta palavereissa siitä, miten tuen asiat oli Tampereella huomioitu päivystysaikana.

3. Miten on huomioitu mahdollisuus käyttää joukkoliikennettä tai polkupyörää päivystystalon sijaintia valittaessa?

Päivystyskohteiden valinnassa on huomioitu lapsen edun näkökulmasta tilojen ja oppimisympäristöjen laadukkuus ja turvallisuustekijät sekä hyvät työolosuhteet. Kesän 2024 päivystyskohteista suurin osa on palveluverkkomme uusimpia kohteita. Näissä kohteissa tilat, kalusteet ja välineet ovat laadukkaita ja turvallisia. Lisäksi useissa kohteissa on koneellinen ilmastointi ja/tai jäähdytys, pihossa varjon paikkoja ja hyvät sosiaalitalat. Päivystävät päiväkodit sijoittuvat koko kaupunkinäkökulmasta eri alueille, jotta kohtuullistettaisiin huoltajien aiheutuvia kuljetusmatkoja. Lisäksi kohteet pyritään valitsemaan hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrelta. Kaupunki työnantajana kannustaa henkilökuntaa käyttämään julkisia liikennevälineitä tai hiilijalanjäljeltään matalia vaihtoehtoja työpaikalle kulkemiseen.

Liitteet

1 Liite valtuustokyselyn vastaukseen

Muutoksenhakukielto

§3

Muutoksenhakukielto

Oikaisuvaatimusta tai valitusta ei saa tehdä päätöksestä, joka koskee:

-vain valmistelua tai täytäntöönpanoa (KuntaL 136 §)

-virka- tai työehtosopimuksen tulkintaa tai soveltamista ja viranhaltija on jäsenenä viranhaltijayhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa (KVhl 50 § 2 mom.)

-etuosto-oikeuden käyttämättä jättämistä (EtuostoL 22 §)

-varhaiskasvatuslain 57 §:n mukaista huomautusta tai huomion kiinnittämistä (Varhaiskasvatuslaki 63 § 2 mom.)

Valtuustokysely
 Anne Liimola (SDP)
 Toteutuuko lapsen etu varhaiskasvatuksen kesäajan päivistyksessä?

Liite vastaukseen

Käyttöasteet ja suhdeluvut päiväkotikohtaisesti (ajalta 1.7.-2.8.2024)

Kesäpäivystys 2024

		Käyttöaste	Suhdeluku
Etelä	Päivystys Etelä (Mustametsä)	62,11 %	4,35
	Päivystys Etelä (Kisapuisto)	87,96 %	6,16
Itä	Päivystys Itä-Itäinen keskusta (Irlala)	82,92 %	5,80
	Päivystys Itä-Itäinen keskusta (Kalevanharju)	73,70 %	5,16
	Päivystys Itä-Itäinen keskusta (Messukylä)	73,40 %	5,14
Länsi	Päivystys Länsi-Läntinen keskusta (Ikuri)	82,77 %	5,79
	Päivystys Länsi-Läntinen keskusta (Jussinkylä)	71,62 %	5,01
	Päivystys Länsi-Läntinen keskusta (Lielähti)	84,62 %	5,92
		77,39 %	5,42

Päivistyksen viikoittaiset käyttöasteet ja suhdeluvut

viikot 27 - 31

		1.-5.7.		8.-12.7.		15.-19.7.		22.-26.7.		29.-2.8.	
		Käyttöaste	Suhdeluku	Käyttöaste	Suhdeluku	Käyttöaste	Suhdeluku	Käyttöaste	Suhdeluku	Käyttöaste	Suhdeluku
Etelä	Päivystys Etelä (Mustametsä)	65,12 %	4,56	71,24 %	4,99	60,78 %	4,25	54,14 %	3,79	59,26 %	4,15
	Päivystys Etelä (Kisapuisto)	88,72 %	6,21	92,44 %	6,47	90,40 %	6,33	84,26 %	5,90	84,00 %	5,88
Itä	Päivystys Itä-Itäinen keskusta (Irlala)	98,64 %	6,90	91,60 %	6,41	75,30 %	5,27	75,86 %	5,31	73,22 %	5,13
	Päivystys Itä-Itäinen keskusta (Kalevanharju)	68,03 %	4,76	74,54 %	5,22	78,40 %	5,49	69,50 %	4,87	78,02 %	5,46
	Päivystys Itä-Itäinen keskusta (Messukylä)	78,84 %	5,52	71,76 %	5,02	70,66 %	4,95	67,76 %	4,74	78,00 %	5,46
	Päivystys Itä-Itäinen keskusta (Pellervo)	55,26 %	3,87	49,96 %	3,50	59,56 %	4,17	52,26 %	3,66	53,48 %	3,74
Länsi	Päivystys Länsi-Läntinen keskusta (Ikuri)	82,00 %	5,74	84,60 %	5,92	91,80 %	6,43	84,38 %	5,91	71,06 %	4,97
	Päivystys Länsi-Läntinen keskusta (Jussinkylä)	69,40 %	4,86	68,20 %	4,77	73,20 %	5,12	76,76 %	5,37	70,56 %	4,94
	Päivystys Länsi-Läntinen keskusta (Lielähti)	91,94 %	6,44	92,20 %	6,45	76,32 %	5,34	83,26 %	5,83	79,38 %	5,56